A CULTURE OF MIDDLE BRONZE AGE ON THE TERRITORY OF ROMANIA: WIETTENBERG

Ioana-Iulia Olaru
Senior Lecturer, PhD., G. Enescu University of Iaşi

Abstract:The present study has in view an ancient period from the History of Art on the territory of Romania, that is the Middle Bronze Age. In this period which itself comes with changes, among which the most important is the spreading of the solar cult, a fact also reflected in art (in the general context of the entire Bronze Age – which brought social progress, but also an artistic one, if we were to mention a ceramics which tries to reproduce pots from metal), the culture Wietenberg is one of the important cultures of the moment, which comes with special acchievements, regarding both the settlements and the ceramics. An enumeration could comprise: settlements disposed in a circle around one, as a fortress, which implies social differencies, and one of the found houses has even preserved decorations in the soft clay; the ceramics brings rich, baroque forms and a diverse decor regarding the motifs and the obtaining technique, disposed in registers, with a radial succession (connected to the solar symbolism).

Keywords: tumulus, Furchenstich, flute, triskelion, tetraskelion

Alcătuită din Epoca bronzului şi Epoca fierului, Epoca metalelor este perioada în care apar primele semne ale unei revoluţii statal-urbane, iar uneltele din piatră sunt înlocuite cu cele din metal (proces început încă de la sfârşitul Eneoliticului). Încă înainte de Epoca mijlocie a bronzului, spaţiul carpato-dunărean a devenit unul dintre centrele metalurgice importante ale Europei.

Întreaga Epocă a bronzului[1] este o perioadă de progres în dezvoltarea societăţii. Populaţia creşte, se întăresc comunităţile tribale şi coeziunea dintre acestea. În ciuda migraţiilor, această nouă epocă (a bronzului) a fost, se pare, destul de calmă, ceea ce a avut ca rezultat o societate agrară în continuare, dar în care activităţile anterioare sunt îmbogăţite şi diversificate. Economia este stabilă şi echilibrată, bazată pe agricultură – tot mai extinsă datorită folosirii plugului –, dar şi pe păstorit – tot mai dezvoltat. Iau naştere tagme de meşteşugari. Are loc acum procesul de indoeuropenizare, de interes fiind cristalizarea populaţiilor proto-tracice, dar, din păcate, tracii din nordul Dunării vor fi semnalaţi abia în Epoca fierului, prin sec. al VI-lea î.Hr. Productivitatea muncii sporeşte prin dezvoltarea metalurgiei bronzului, care dă naştere unor unelte tot mai perfecţionate.

Transformările economice şi sociale se vor reflecta şi pe planul construcţiilor, ca şi pe plan artistic în general. De exemplu, datorită întrebuinţării uneltelor din metal, chiar numărul construcţiilor sporeşte, formele fiind tot mai diversificate; iar schimbarea petrecută la nivel social, prin apariţia unei societăţi patriarhale şi ierarhizate pe structuri de putere şi de prestigiu, dă naştere tumulului colectiv sau individual, al căpeteniei, ca monument funerar. După cum se va vedea şi în toate domeniile artei, se răspândesc cultul focului şi cel solar, principii active de transformare a lumii, mişcarea Soarelui pe cer fiind sugerată atât de

[1] Cele mai înalte datări: 3 500, dar pentru teritoriul României: 2 500/2 000/1 800 – 1 200/1 150/1 000/850/700 î.Hr. Cf. Marija Gimbutas, *Civilizaţie şi cultură. Vestigii preistorice în sud-estul european*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1989, p.140; Dinu C. Giurescu, *Istoria ilustrată a românilor*, Bucureşti, Ed. Sport-Turism, 1981, p.24-25; Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri şi pînă astăzi*, Bucureşti, Ed. Albatros, 1971, p.30; R. F., in Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roşu (coord.), *Dicţionar enciclopedic de artă veche a României*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980, p.69, s.v. *bronzului, epoca*;Ion Miclea, *Dobrogea*, Bucureşti, Ed. Sport-Turism, 1978, p.24; Vladimir Dumitrescu, *Arta preistoricăîn România*, vol.I, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1974, p.273

BDD-A27439 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:13 UTC)

sanctuare – orientate spre răsărit –, cât şi ca motiv decorativ (static: cercuri, cercuri cu raze, roţi, ori dinamic: spirale, vârtejuri spiralice, cruce încârligată) sau în formele carelor (solare) – dovadă fiind modelele miniaturale din lut. Şi aceasta deoarece neoliticul cult al fertilităţii şi fecundităţii îşi pierde tot mai mult importanţa, fiind tot mai adesea însoţit de adorarea forţelor naturii, în mod deosebit a Soarelui. Noile concepte uraniene înlocuiesc aşadar vechile concepte htoniene, astfel încât şi numărul figurinelor feminine anterioare, ale Zeiţei-Mame, se va diminua treptat. Asocierea mitului solar cu arme şi podoabe preţioase conduce la presupunerea apariţiei unui mit eroic derivat din acesta, constituindu-se astfel o mitologie complexă, ce marchează începuturile diferenţierii sociale. Dar mai ales se răspândeşte tot mai mult, încă de la începutul Epocii metalelor, ritul funerar al incinerării (pe lângă inhumarea specifică Neoliticului) – o formă spirituală evoluată. Dar explicaţia acestui fenomen nu o cunoaştem. Oricum, incineraţia este dovada credinţei în nemurirea sufletului, care se poate reîncarna.

În ceea ce priveşte aşezările, din păcate, pe teritoriul României nu au fost explorate integral aşezări aparţinând Epocii bronzului (precum nici ale Hallstattului), astfel încât nu le cunoaştem planurile. Este semnalată totuşi prezenţa unor aşezări – centre ale puterii tribale – cu sistem de fortificaţii perfecţionat (cu şanţuri, valuri de pământ, palisade puternice, drumuri de strajă) sau amplasate pe poziţii dominante: în Bronzul timpuriu – Glina, de la Odaia Turcului (jud. Dâmboviţa); în Bronzul mijlociu – staţiunile Sărata-Monteoru (chiar fortificaţie din piatră aici), Costişa (jud. Neamţ), Derşida (jud. Sălaj); în Bronzul târziu – adevărate cetăţi cu val de pământ (cercetate mai bine sunt cele din Transilvania, dar şi extracarpatic – aşezarea de la Popeşti (jud. Giurgiu), întărită cu un val din pământ ars şi cărămizi[2]. Oricum, construcţiile cunosc acum o dezvoltare în sensul diversificării şi al complexităţii[3]. Ritualul funerar probabil era destul de complicat, dovadă fiind construcţii impunătoare din lespezi din piatră (Cândeşti, cultura Monteoru), mărturii ale existenţei unor cavouri şi unor mici monumente funerare.

Metalurgia în continuă dezvoltare şi arta metalelor, care vor deveni din ce în ce mai importante, nu vor conduce însă la dispariţia ceramicii (ceramica pictată anterioară dispare însă acum)[4]. Deşi un oarecare regres se va face simţit, totuşi acesta nu trebuie înţeles ca o decadenţă, ci se referă la schimbarea facturii ceramicii fine, care ne va lăsa realizări importante, făcându-se remarcată în continuare, în întreaga Epocă a bronzului, o serie de culturi distincte. Din punctul de vedere tehnic, abia acum se ajunge la aparţia roţii olarului în plan vertical şi cu un singur ax[5]. Predomină olăria utilitară, într-o tehnică rudimentară, cu o pastă poroasă, calitatea şi diversitatea formelor şi decorului scăzând. Nu lipseşte nici ceramica fină, dar este diferită ca factură faţă de cea neolitică, o caracteristică importantă şi comună tuturor culturilor fiind acum deosebita plasticitate a olăriei, care urmăreşte să reproducă vasele din metal, aşadar tinzând tot mai mult să sugereze preţiozitatea metalului nou descoperit, bronzul.

Distribuţia tectonică a decorului, prin care sunt puse în evidenţă segmentele vaselor, este o caracteristică a ornamenticii în toată Epoca bronzului, după cum comune sunt şi tehnicile de execuţie: lustrul metalic sau predominanţa inciziei şi a împunsăturii motivelor, precum şi decorul în relief (excizia este foarte rară, iar pictarea dispare în totalitate – culoarea fiind folosită doar pentru încrustare). Ornamentele prin impresiuni succesive (*Furchenstich*) sunt de fapt realizate tot prin imprimare. Canelurile spiralice sunt cele mai deosebite valoric.

---

[2] A. Vulpe, M. Petrescu-Dîmboviţa, A. Lászlo, Cap.III. *Epoca metalelor*, in Mircea Petrescu-Dîmboviţa, Alexandru Vulpe(coord.), *Istoria românilor,* vol.I, *Moştenirea timpurilor îndepărtate*, Bucureşti, Academia Română, Ed. Enciclopedică, 2010, p.364-365

[3]Ion Miclea, Radu Florescu, *Preistoria Daciei*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1980, p.37

[4] Alexandra Ţârlea şi Anca-Diana Popescu, in Rodica Oanţă-Marghitu, *Aurul şi argintul antic al României*, catalog de expoziţie, Râmnicu-Vâlcea, Ed. Conphys, 2014, p.60

[5]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.29

BDD-A27439 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:13 UTC)

Aproape exclusivă este și geometria (liniară și spiralică). Elementele figurative sunt mult mai rare – dar cercul cu raze și cercul-roată pot fi considerate acum ca reprezentări solare. Reapare așa-numită spirală-dinamică (poate sub influență miceniană), derivată din brațele unei cruci răsucite spiralic: motivul tetraskelionului (uneori, acest motiv are mai mult de 4 brațe).

Domeniul plasticii mici este mult mai puțin reprezentat în întreaga Epocă a bronzului: au rămas câteva opere de calitate, dar valoarea artistică a figurinelor (modelate exclusiv în lut) este adesea modestă. Aceasta se datorează faptului că vechiul cult al fecundității și fertilității și-a pierdut treptat importanța. Se întâlnesc mai des miniaturi de care cu 4 roți, decorate cu motive solare combinate și cu protome de păsări[6].

Evoluția calmă și relativ stabilă a perioadei principale a Bronzului din spațiul carpatic – Bronzul mijlociu[7] – se va traduce printr-o viață economică echilibrată și prosperă, în care o caracteristică remarcabilă pe plan spiritual (dar și artistic) este răspândirea cultului solar.

O serie de culturi caracterizează această perioadă, dintre care cea mai cunoscută este **Monteoru** (în Muntenia, denumită după așezarea eponimă de la Sărata-Monteoru, jud. Buzău și formată din grupurile Năieni-Schneckenberg și Năieni-„Zănoaga”-Odaia Turcului) și care ocupă zona subcarpatică din bazinul inferior al Siretului și cel al Trotușului, extinsă apoi în bazinul Trotușului. **CulturaCostișa** este răspândită la nord de cultura Monteoru, în bazinul Bistriței și în bazinul inferior al Moldovei. Intracarpatic, este descrisă **culturaWietenberg** (denumită după stațiunea eponimă Dealul Wietenberg sau Dealul Turcului, de la Sighișoara), a cărei ultimă fază se pare că ar aparține și Bronzului târziu, dar problema rămâne deschisă[8]; cultura s-a dezvoltat pe un fond al ceramicii striate de la sfârșitul Bronzului timpuriu. Aflată în bazinul mijlociu al Tisei (în vestul și în nord-vestul României, dar și în vestul Pod. Transilvaniei[9], chiar dacă, se pare, aici doar la nivel cultural, fără aport al populației[10]), **cultura Otomani** (spre Munții Apuseni și Tisa[11]) depășește la vest și la nord-vest granițele României[12], ajungând până în nord-estul Ungariei și în sud-estul Slovaciei[13], Polonia de sud-est, Ucraina Subcarpatică[14]. Denumită astfel după un sat din com. Sălacea (jud. Bihor), aceasta va contribui la nașterea culturii Gáva-Holihrady de la începutul Epocii fierului. Ultima sa fază, foarte evoluată calitativ, aparține și va fi discutată în perioada Bronzului târziu. În nord-vestul României, în bazinul inferior al Someșului, în văile râurilor Crasna, Lăpuș, Someșul Mare, Eriu[15], dar și în nord-estul Ungariei în cotul Tisei, în Maramureșul ucrainean și în estul Slovaciei, se dezvoltă **cultura Suciu de Sus** (după localitatea Suciu de Sus, jud. Maramureș), o sinteză a culturilor Wieteberg, Otomani, Pecica, Vatina etc.[16]. Pe cursul inferior al Mureșului, ajungând în Ungaria și în Vojvodina (între Dunăre, Tisa și Mureșul inferior[17]), **cultura Periam-Pecica** (***cultura Mureș***) este denumită după localități din jud. Arad și din jud. Timiș; în Banat și în Oltenia, se găsesc **cultura Vatina** (Banat și Vojvodina, denumită după o localitate din Serbia), **grupul Balta Sărată** (după un cartier al

[6] Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Şerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Bucureşti, Ed. Corint, 2007, p.23
[7] 2 300/2 200 – 1 500 î.Hr. Cf. A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.218
[8] *Ibidem*, p.252
[9] Pentru detalii, vezi Mihai Rotea, *Penetrația culturii Otomani în Transilvania. Între realitate și himeră*, in *Apulum*, XXXI, Alba Iulia, 1994, p.39-57
[10] Gruia Fazecaș, *Aspecte privind așezările culturii Otomani de pe teritoriul României*, in *Crisia*, XXVI-XXVII, Oradea, 1997, p.59
[11] Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p.25
[12] Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.108
[13] A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.252
[14] Tiberiu Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică și tracică,* București, Ed. științifică și enciclopedică, 1978, p.30
[15] *Ibidem*, p.63
[16] Carol Kacso, *Descoperiri arheologice din mileniile II și I î.e.n. în nordul Transilvaniei*, in *Muzeul Național*, V, București, 1981, p.85
[17] Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p.25

BDD-A27439 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:13 UTC)

Caransebeşului) (bazinul Timişului şi în depresiunea Caransebeşului) şi **cultura Verbicioara** (răspândită în Oltenia şi în zonele limitrofe din dreapta Dunării, din Bulgaria şi din fosta Iugoslavie[18], şi denumită după aşezarea eponimă din jud. Dolj) (la originea căreia se presupune că au stat grupurile cu ceramică striată de tip Gornea-Orleşti); despre ultimele ei două faze vom vorbi în Bronzul târziu. **Cultura Tei**, denumită după aşezarea eponimă situată pe malul lacului Tei, Bucureşti, caracterizează Bronzul mijlociu în Muntenia (bazinul Argeşului, dar şi Ţara Bârsei şi bazinul Teleormanului); originea culturii este pusă în legătură cu culturile Monteoru şi Verbicioara. Ultimele ei faze (IV şi V) au caracteristici diferenţiate şi vor constitui mai recent definitul grup cultural Govora-Fundeni, care va evolua în Bronzul târziu şi despre care vom discuta acolo[19].

În general, aşezările Bronzului mijlociu sunt adesea de lungă durată, treptat apar fortificaţii de amploare, şi reprezintă sediul unor comunităţi tribale sau chiar de uniuni de triburi. Oricum, fortificarea şi sistematizarea aşezărilor are un aspect neomogen.

Fără să avem date despre locuinţe (probabil locuinţe de suprafaţă, cu pereţi de paiantă pe schelet din lemn)[20], **aşezărileculturii Wietenberg** (cercetată este cea de la Derşida, jud. Sălaj[21]) erau deschise, dispuse în jurul unor aşezări de înălţime de tip cetăţuie, ceea ce denotă diferenţieri în cadrul societăţii[22]. O locuinţă aparţinând acestei culturi (de la hotarul satului Tâmpa), situată la 1,5m adâncime, are formă aproximativ circulară (de 3m în diametru); bucăţi masive de chirpic păstrează urmele grinzilor şi ale parilor din scheletul pereţilor caselor; unele bucăţi de lut au fost găsite ornamentate cu caneluri realizate cu degetele[23].

În privinţa ceramicii, este vorba în această perioadă mijlocie a Bronzului despre o olărie dezvoltată, cu o mare varietate a formelor şi cu un decor incizat, încrustat cu alb, geometric şi tectonic. Tehnic, arderea în cuptoare reducătoare producea culoarea neagră, caracteristică, iar pasta folosită este una bine spălată. Influenţa metalurgiei se reflectă în modul de tratare a vaselor ceramice pentru a semăna cu cele din bronz.

CeramicaWietenberg – desfăşurată în 3 faze – este una dintre cele de înalt nivel în Epoca bronzului, atât în privinţa tehnicii, cât şi a motivelor şi a combinaţiei acestora, precum şi a perfecţiunii realizării artistice a decorului incizat şi încrustat pe fond excizat, haşurat şi încrustat (benzi lustruite pe fondul brun sau cenuşiu, însă există şi motive negative), dar şi în privinţa formelor *baroce* – contururi polilobate ale buzei străchinilor, vase cu picior, cesti cu o toartă, cesti duble[24], volume multiplu articulate.

Dispusă în registre, motivele decorului se succed în ordonanţe decorative complexe, radiale, simbolismul solar fiind evident.

În prima fază, la benzi în zig-zag haşurate se adaugă împunsături pe umăr şi caneluri late şi adânci. În faza a doua, apare spirala, incizată şi încrustată cu alb[25] sau canelată, benzile spiralate fiind haşurate, iar canelurile acoperă uneori toată suprafaţa vasului. Specifică este acum buza lobată a vaselor. În faza a treia, împunsăturile acoperă meandrele, acestea fiind apărute mai târziu faţă de spirale, iar împunsăturile succesive înlocuiesc inciziile liniare[26]. Lobii buzei sunt mult mai accentuaţi, ca la cupa largă de la Derşida (jud. Sălaj), un platou cu buza trilobată şi toartă interioară ce constituie al patrulea lob – cu decor exterior din benzi haşurate prin împunsături concentrice.

Dintre toate tehnicile ornamentaţiei, cea mai de efect este cea a impresiunilor cu ştanţe triunghiulare de diferite dimensiuni, ori circulare – simple sau concentrice. Pe acelaşi vas pot

[18] *Ibidem*
[19] A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.261
[20] L. R., in Radu Florescu et al. (coord.), *op. cit.*, p.366, s.v. *Wietenberg*
[21] A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.249
[22] Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.108
[23] Beniamin Bassa, *O aşezare de la sfârşitul Epocii Bronzului*, in *Sargetia*, V, Deva, 1968, p.15-16
[24] L. R., in Radu Florescu et al. (coord.), *op. cit.*, p.366, s.v. *Wietenberg*
[25] A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.249
[26] Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p.295

BDD-A27439 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:13 UTC)

fi întâlnite două tehnici diferite (benzi mărginite cu linii incizate acoperite cu puncte împunse), dar și pe același registru – pe care se pot combina de exemplu decorul incizat și cel canelat, cu cel imprimat. Există și o tehnică a exciziei aparente: când șirurile orizontale de impresiuni triunghiulare cu vârful în jos alternează cu cele cu vârful în sus, obținându-se benzi înguste, cruțate din suprafață.

Amplasarea ornamentelor acestei ceramici este una tectonică, creându-se o legătură între decor și forma vasului.

Motivele esențiale sunt: spirala, triunghiul, rombul, zig-zag-ul, cercurile simple sau concentrice, crucile centrale, benzile, hașurate, orizontale sau circulare (pe străchini), meandrul.

Spirala apare în benzi cu linii – incizate, simple sau duble – sau în benzi împunse ori hașurate, alternând cu cele netede – ca pe o ceașcă de la Teaca (jud. Bistrița-Năsăud)[27], cu umăr evazat și buză răsfrântă, pe care spiralele sunt conjugate, amplasate simetric, radial, în legătură cu simbolistica solară.

Meandrul este obținut doar din benzi cu împunsături, alternând cu cele cruțate. Benzile hașurate (încrustate cu alb), în contrast cu cele netede (de culoare brună sau cenușiu-negricioasă), produc un joc de umbră și lumină și chiar senzația de ornamentare pictată, liniile incizate care trasează benzile echivalând cu contururile benzilor pictate din ceramica eneolitică.

În ceea ce privește motivul spiralat, o variantă este spirala în formă de S culcat, cu care se alcătuiesc registre-frize desfășurate curgător pe corpul vasului. Există spirale în S culcat succedându-se independent; există spirale în S culcat, în care cârligele se înlănțuie între ele; precum se găsesc și spirale înlănțuite, care par spirale continui, fugătoare. În cadrul aceluiași registru, spiralele în S culcat pot fi realizate din benzi hașurate în interior. Spiralele în S culcat aparent înlănțuite sunt succesiuni de spirale în S trasate puțin oblic și formate din 3 linii incizate, sau sunt trasate prin linii, împunsături sau caneluri, cârligele fiind prinse unul în altul, dar sunt și închise, fiecare S menținându-și propriul traseu. Spirala cu adevărat fugătoare are mai multe aspecte. Unul dintre acestea este o succesiune de spirale în S culcat cu capetele înlănțuite, realizate din linii incizate și amplasate pe o bandă cu laturile din contopirea altor S-uri liniare. Alt tip de spirală înlănțuită este reprezentat de o bandă imprimată cu puncte, în cadrul unui registru orizontal, aici fiind vorba de fapt despre reduplicare, pe marginile spiralei fiind prinse croșete unghiulare. Al treilea tip este cel în care banda spiralică fugătoare este combinată cu spirale în S cu capete îmbucate. Mai deosebit, un astfel de registru-friză are două spirale fugătoare, trasate liniar și paralel, realizându-se motivul *valurilor ce se sparg*; închid între ele un spațiu ce pare rezultat din contopirea unor benzi spiralice cu capete înlănțuite, fiind vorba și aici despre o reduplicare.

Pe străchini și pe farfurii-capace (decorate și în interior și în exterior), croșetele spiralice trasează un triskelion sau un tetraskelion pe cercul din centrul vasului. Sau banda spiralică fugătoare, realizată din spirale în S înlănțuite, aleargă de-a lungul marginii, alte cârlige spiralice fiind agățate de crucea din interiorul cercului central (motiv solar, caracteristic acestei culturi). Caracteristic este și decorul spiralic în caneluri, pe un capac, spațiile lăsate dintre cercuri având aspect tot de spirală-melc, lată și crestată cu liniuțe paralele oblice, incizate, care amplifică impresia de vârtej.

O altă farfurie-capac are un decor deosebit: cu croșete spiralice cu baza lată, hașurate, ce redau motivul *valurilor ce se sparg*, dar cu vârfurile foarte răsucite. Dinamismul ajunge în acest caz chiar la sugerarea vitezei[28].

Motivul spiralelor fugătoare dă naștere și celui al tangentei la cerc: o simplă linie incizată de la baza din dreapta unui cerc până la stânga cercului următor; sau tangenta dublă: o bandă

[27]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.108
[28] Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p.299

BDD-A27439 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:13 UTC)

care unește oblic cercurile concentrice imprimate, cu câte un șir de impresiuni pe laturi, care conferă aspectul de ansamblu al unei benzi de spirale înlănțuite.

În ceea ce privește meandrul, în această cultură variantele acestui motiv (care nu sunt potrivite decorării străchinilor și farfuriilor-capace) sunt în legătură cu cele ale motivului spiralic. Sunt frecvente meandrele care pot fi considerate benzi în S culcat, dar cu traseul drept și cu cârligele în unghiuri, care se înlănțuiesc fără să se unească. Sunt trasate din două linii paralele, cele *pozitive* având un interior cu impresiuni, iar cele *negative* având interiorul neted, impresiunile fiind în jurul lor, pe suprafața vasului. Deasupra și dedesubtul acestei succesiuni se află benzi din cârlige unghiulare, spațiul intermediar căpătând și el înfățișarea unei benzi fugătoare, ajungându-se astfel la reduplicare.

Meandrul propriu-zis este realizat printr-o bandă îngustă din două linii incizate, acoperită cu impresiuni; reduplicarea se obține prin meandrul cruțat (negativ) din suprafața netedă a vasului.

În decorul ceramicii Wiettenberg, alt motiv este banda în zig-zag rezervată prin haşurarea spațiului înconjurător, sau prin impresiunile unghiulare alternate. Frecvente sunt și benzile în zig-zag, cu interiorul haşurat sau cu un șir de puncte imprimate.

De asemenea, frecvente sunt și șirurile de triunghiuri haşurate sau cu puncte împunse, precum și benzi înguste cu succesiuni de romburi (haşurate sau cu câte un punct înăuntru).

Iar pe străchini se adaugă și ornamentația în registre concentrice, fiecare decorat cu alt motiv. În interiorul unei străchini se rotesc în jurul crucii centrale (motivul solar) 6 benzi, unele acoperite cu haşurări simple sau în cruciș, una cu o succesiune de triunghiuri haşurate alternând cu triunghiuri netede, altă bandă având o succesiune de spirale fugătoare cu aspectul unor tangente la cercuri.

Pe o strachină-capac, pe ambele fețe, locul crucii centrale este luat de o *roată cu dinți* (tot motiv solar), iar pe fața exterioară, regăsim același motiv lângă buză, separat de buză și de cealaltă *roată cu dinți* prin benzi circulare ornamentate diferit. Impresia ansamblului este de decor oriental sau medieval.

Un capac de la Derșida (jud. Sălaj) este acoperit în întregime de o volută cu multe spirale dintr-o bandă reliefată, haşurată cu mici incizii oblice.

Pe fondul noilor credințe și practici uraniene, care iau locul cultului htonian, în continuare nu vom întâlni o plastică bogată în reprezentări nici în Epoca bronzului mijlociu, aceasta fiind și caracterizată prin schematism.

Plastica Wietenberg este săracă, reprezentată prin câteva roți de car miniatural[29], precum și printr-un model fragmentar de car votiv din lut, ornamentat specific culturii și terminat printr-o protomă (deși fără coarne) de bovideu sau de capră, corect modelată și cu detalii – ale ochilor și gurii. Statuetele din lut ars de la Nicoleni (jud. Covasna) (atribuite de descoperitor culturii Noua) au modelare rudimentară, una având însă nasul puternic reliefat, ochii în formă de gropițe, gura, deschisă (o gaură mai mare), iar brațele (întinse lateral) sunt rupte; sexul este indicat realist, iar picioarele sunt separate; partea dorsală este neglijent tratată.

Am făcut cunoștință astfel cu o cultură reprezentativă pentru perioada principală a Epocii bronzului – Bronzul mijlociu – care ne-a adus înnoiri în privința așezărilor, ce reflectă diferențierea socială înregistrată la nivelul societății, precum și o olărie dezvoltată, cu un decor variat, dispus tectonic, de o bogăție și o perfecțiune a realizării artistice care face din această ceramică una dintre cele mai reprezentative pentru perioada aceasta în care răspândirea vaselor din metal dusese la o schimbare de factură a celor din lut. Din păcate, plastica mică a culturii nu se ridică la nivelul vaselor, nici numărul figurinelor păstrate, foarte redus, nu ne ajută prea mult în închegarea unui tablou edificator al acestui domeniu artistic.

BIBLIOGRAPHY

[29]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.107

BDD-A27439 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:13 UTC)

CĂRȚI

Bader, Tiberiu, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică și tracică,* București, Ed. științifică și enciclopedică, 1978

Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Şerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Bucureşti, Ed. Corint, 2007

Dumitrescu, Vladimir, *Arta preistoricăîn România*, vol.I, București, Ed. Meridiane, 1974

Florescu, Radu, Daicoviciu, Hadrian, Roşu, Lucian (coord.), *Dicţionar enciclopedic de artă veche a României*, București, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980

Gimbutas, Marija, *Civilizație și cultură. Vestigii preistorice în sud-estul european*, București, Ed. Meridiane, 1989

Giurescu, Constantin C., Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri şi pînă astăzi*, Bucureşti, Ed. Albatros, 1971

Giurescu, Dinu C., *Istoria ilustrată a românilor*, București, Ed. Sport-Turism, 1981

Miclea, Ion, *Dobrogea*, București, Ed. Sport-Turism, 1978

Miclea, Ion, Florescu, Radu, *Preistoria Daciei*, București, Ed. Meridiane, 1980

Oanță-Marghitu, Rodica, *Aurul și argintul antic al României*, catalog de expoziție, Râmnicu-Vâlcea, Ed. Conphys, 2014

Petrescu-Dîmboviţa, Mircea, Vulpe,Alexandru (coord.), *Istoria românilor,* vol.I, *Moştenirea timpurilor îndepărtate*, Bucureşti, Academia Română, Ed. Enciclopedică, 2010

ARTICOLE

Bassa, Beniamin, *O aşezare de la sfârşitul Epocii Bronzului*, in *Sargetia*, V, Deva, 1968, p.15-21

Fazecaș, Gruia, *Aspecte privind așezările culturii Otomani de pe teritoriul României*, in *Crisia*, XXVI-XXVII, Oradea, 1997, p.51-65

Kacso, Carol, *Descoperiri arheologice din mileniile II și I î.e.n. în nordul Transilvaniei*, in *Muzeul Național*, V, București, 1981, p.85-89

Rotea, Mihai, *Penetrația culturii Otomani în Transilvania. Între realitate și himeră*, in *Apulum*, XXXI, Alba Iulia, 1994, p.39-57

BDD-A27439 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:57:13 UTC)